

13. maja imel zadnjo sejo. Liberalca Wurmbrod in Herbst hotela sta zopet pustite otrobe vezati o „zatirovauji nemštva“, a naša večina jima je vzela besedo, češ da bi to le večjo razdražbo delalo. Liberalci se nad tem močno jezijo pa nebo se za tega voljo ni podrlo in cesarstvo ne zrušilo. Ob konci bile so volitve v delegacijo. Naši poslanci so ponudili porazum, a liberalci so ga povsod odbili izvzemši na Moravskem. Stajerski slovenski in konservativni poslanci zaradi tega niti voliti niso hoteli. Sedaj še ima gosposka zbornica par sej in potem bo državni zbor do jeseni odložen. Nemški liberalci so v državnem zboru povsod propali. Zato začeli so doma rogoviliti in Nemce ščuvati v raznih mestnih zastopih, češ, da se bo tega minister Taaffe prestrašil. Najhujši ščuvarji so judovske liberalne novine in nekateri iz pruske Nemčije k nam pozvani profesorji. V Pragi sta dr. Mach in dr. Klebs, prvi rektor magnifikus, drugi profesor tamošnjemu vseučilišču, v krčmi med nemškimi dijaki zabavljala českomu narodu. Razjarjeni česki dijaki so jima na to polomili vse šipe na oknih in napravili „mačkinjo muziko“. Vsled tega je v liberalnih novinah itd. zopet ogenj v strehi. — Svitli cesar so se iz Ogorskega povrnili na Dunaj!

Vnanje države. Na Italijanskem imajo nove volitve; večjidel volijo poslance, ki so za boj zoper Avstrijo; nek Fermi je pognal knjižuro med ljudi, v katerej tirja vse naše dežele do Beljaka in Ljubljane! Laški trehub se nopenja vedno bolj. — Albanci odnehali so od boja zoper Črnogorce na besedo kneza katoliških Mirditov, prenka Bib Dode, ki je rekel, da rad brani Albanijo zoper Turke, a zoper krščanske sosedu ne potegne svoje sablje. Pred vsem skušajo Albanci postati neodvisni od turškega sultana. — Bolgarsko narodno „sebranje“ obravnava velevažni občinski zakon in zakon o upravi; v izhoduju Bolgarijo odšel je vojni minister sam, da iztrebi številne turške tolovaje! — Ruski kancelar knez Gorčakov je se toliko okrevaj, da namisli skoraj odpotovati v Baden. — Na Nemškem se ljudje čedalje bolj huđujejo nad Bismarkom pa tudi zoper Jude začelo je se neko srdito gibanje; število socialistov narašča, katoliška vera in služba božja pa trpi kruto preganjanje. — Francoski minister Freicinet se vendar prav ne upa dalje postopati v zatirovanji katoličanstva. Nedavno je celo papeža poprosil, naj ta jezuite odpravijo, ker potem hoče minister drugim redovnikom prizanesti. Papež so ta nesramni navsvet odbili. — Španjolci imajo večnih sitnob doma in tudi na zunaj; vstaje na Kubi v Ameriki ne morejo zatreti. — Čilenci bombardirajo neusmiljeno vsa peruvijanska primorska mesta in delajo raznim trgovcem veliko škode; med oškodovancei je tudi avstrijski državljani iz Spleta v Dalmaciji, ki je zgubil tako vse svoje premoženje. Kitajci hočejo Rusom vzeti deželo ob Amurji, to je reka, katera na severji od Kitajskega teče v Veliko morje. Rusi so tje že poslali vojno brodovje.

Za poduk in kratek čas.

Slovani ob nemškeji meji.

VI. Ko se je 1000letno nemčenje podjarmljenih zapadnih Slovanov pričelo, stanovali so še ti v nepretrganej vrsti od Adrije do Dunava in od Dunava do Baltiškega morja, toda uže ne več na gosto. Zlasti kraj Dunava in v gornjem Štajerskem bile so slovanske naselbine redke in slabotne. Preveč ljudstva požrl je oberski, bavarski in frankovsko-nemški meč. Zato beremo v omenjenih krajih sprva še o nekaterih slovanskih imenih; naposled zginejo še tudi ta. Na primer l. 1148 zadenemo na neko plemenito gospo: Dobronego, l. 1188 na plemiča Trdislava, dalje na Čogoja, Negoja in l. 1348 na Valbuna. Da je na gornjem Štajerskem, nemškem Koroškem, gornjem in spodnjem Avstrijskem slovanstvo tako naglo bilo iztrebljeno, to si moremo tako-le razložiti!

Frankovski kralji so vso z mečem pridobljeno zemljo sebi prilastovali kot osebno imovino, katero so smeli deliti, kakor se jim je izljubilo, med svojo gospodo. Kot z mečem pridobljena zemlja veljale so tudi vse slovanske dežele. Te so frankovski vladarji radodarno delili svojim velikašem, kateri so potem tje naselili Nemcev raznega plemena. Na takšne naselitve Nemcev po deželah Slovincem vzeti spominjajo nas krajevna imena po Štajerskem in Koroškem: Sachsengang, Sachsen, Sachsenfeld, Sachsenburg, Sachseneck, Frankolovo, Frankenburg, Frankenberg, Frankmarkt itd. Vender vsega Slovincem vzetege zemljišča frankovsko-nemški vladarji niso razdelili. Najlepše kose pridržali so za-se ter osnovali „kraljeva kmetijstva“ (villae regiae). Nekatera takšna kmetijstva bila so silno velika, n. pr. na Kranjskem bila je vsa gorenjska stran ena kraljeva kmetija. Nadzornike teh kmetijstev zvali so grofe. Takšen grof, navadno „Pfalzgraf“ imenovan, imel je neomejeno oblast nad vsemi v njegovem kmetijstvu živečimi ljudmi. Zlasti mogočnega delala je ga sodnijska pravica. Kder je bil njegov sedež, ondi je postalo sčasoma vse — nemško. Njegovi podložniki bili so zgolj hlapci, zgolj nesvobodni, slovenski in nemški; vender veljavniši bili so nemški ljudje, katere je seboj iz Nemškega bil prignat. Vsi so pa bili nesvobodni ljudje, hlapci in tlakarji. Le pozneje je se včasih enemu ali drugemu odkazal kos zemlje v obdelovanje proti temu, da je vsako leto nekaj pridelka oddal v kraljevo žitnico. Kar je več pridelal, to mu je ostalo v lastno porabo in za prodaj!

Drugo in mogočno sredstvo nemškega življa na slovenskih tleh bil je zaukaz Karola velikega gledé na rokodelstvo. Zaukazal je namreč, da ima vsak nadzornik ali „Pfalzgraf“ si pripraviti najmanje 30 rokodelcev za vsako kraljevo kmetijstvo. Rokodelcev so pa si prignali večjidel iz Nemškega, ter jih naselili okolo svojih gradov, ali v starih

razrušenih mestih. Tako je pri nas mnogo novih mest in starih popravljenih nastalo z zgolj nemškimi prebivalstvom, same trdnjave za uspešno ponemčevanje tujej gospodi podložnega slovenskega kmeta. Starše imenitniše rodbine slovenske, posebno pa jihovi voditelji, bile so večjidel itak poklane. Ostanke so pa se vklonili tujej sili in se ponemčili, da so vsaj nekaj imetja in upliva ohranili. Naposled so se med Nemci pozgubili. Zraven nemškega rokodelstva močno uplivalo je na ponemčenje Slovencev tuje trgovstvo. Kupčija bila je tako v rokah tujecev, da so slovenski ljudje zavoljo tega pogosto zatajili svojo narodnost, ker drugače bi ne bili sprejeti v trgovske zadrage itd. Sploh vsakojake sile so pritiskale na Slovence, naposled še nemška duhovščina in razni iz Nemčije k nam priseljeni grajščaki.

Duhovska gospoda zdela je se nemškim mogotcem najsposobnejša, da jim utvrdi med Slovani pridobljena tla. Zatoraj so oddajali nemški kralji svoja zemljišča tudi na Slovenskem raznim škofom, samostanom in cerkvenim zavodom, ker se jim je na zvestobo teh bilo leži zanašati. Zato beremo, kako velika posestva pri nas imeli so oglejski in saleburški nadškofje, dalje briksenski, brizenski, bamberški, rezenski in pasavski škofje in nadškofje. Ti so zopet celo trumo nemških oskrbnikov, nadzornikov, hlapcev, rokodelcev na Slovensko doposlali. Nekatera mesta in trgi so se nam takrat ponemčili tako močno, da še den dnešnji veljajo kot najmočnejše trdnjave tujstvu. Staroslavni Ptuj n. pr. prišel je v last saleburškim nadškofom. Farna mestna cerkva je popolnem nemška, med tem ko je v Bistrici in Celji slovenska ostala. V Celji in Bistrici morali so si nemški priseljenci posebne cerkvice postaviti, kder se jim še sedaj nemška služba božja opravlja. Slovanska zavest se je vedno bolj in bolj izgubljala. Kajti šege, navade, običaji po naših slovenskih mestih in trgih bili so tisti, katere nahajamo v starih mestih ob Renu, Menu itd.

Slovensko kmetstvo ljudstvo popolnem potlačili pa so nemški grajščaki takrat k nam prišedši. Godilo je se to tako-le. Nemški cesarji sprli so se z rimskimi papeži. Nastali so med pristaši obeh ljuti boji. V teh so škofje večjidel povsod držali se vé da s papežem, kar je zopet jim naklonilo preganjanje od strani cesarjev. Ti so torej cele trume svojih pridvorskih velikašev poslali v škofovska posestva z nalogom, naj se teh polasté. Kolikor se je le dalo, izvilo je se škofom. Tako je prišlo mnogo nemške gospode na Slovensko, kder so si pozidali trdnih gradov in od ondot vžugavali celo okolico. Slovenski kmet, ki je prej pod kraljevsko ali škofovsko oblastjo vsaj nekoliko leži dihal, postal je popolnem grajščakom podložen, rob, tlakar. Mnogo plemenitaških rodbin, katerih potomci še sedaj med nami živé, ugujezdilo je se bilo takrat na slovenski zemlji. Pogosto so ovi prišleci slovenske ljudi kar iztirali, če jih

niso poklali, zemljišča pa svojim vojakom in hlapcem porazdelili. Nasledek temu bil je ta, da je gornje in spodnje Avstrijsko, vse Saleburško, vse na Tirolskem, velik kos Koroške, gornji in srednji del Štajerske postal nemška krajina. Poznej so se novi grajščaki sprijaznili s cerkveno nemško oblastjo ter zidali številne cerkve in samostane, ki so ponemčenje v omenjenih krajinah završili.

Smešničar 20. Nek gospod, kojemu so navadno rekali: „pijani baron“ je konja prodal sedu kmetu. Konj erkne v nekaj tednih, kar je se vé kmeta hudo zadelo. Ko na „pijanega barona“ zopet naleti, pravi mu uže od daleč: gospod baron, konj je uže erknil; na kar mu „pijani baron“ v besedo segne rekoč: „Ni mogoče, takšne navade konj pri meni nikoli ni imel“.

Razne stvari.

(Katal. podpornemu društvu) v Celji so darovali: 1) preč. gosp. opat Anton Vrečko 50 gld. 2) Neimenovana gospa iz Vojnika 5 gld. 3) Neimenovana gospodična v Celji 5 gld. 4) Prekoršekova hiša na zgornji Hudinji 10 gld. 5) Blag. gosp. profesor in deželni poslanec Miha Žolgar 5 gld. 6) Neimenovan 1 gld. 7) Za zidanje poslopja šolskim sestram neimenov. dobrotu. 100 gld. Bog plati!

(Zavoljo reguliranja Pesnice) bil je lani zopet komisijon in skoro vsi župani so s podpisom in pečatom se postavili zoper popravljanje vijugaste struge. Sedaj jih uže mnoge griva. Večni komisijoni brezuspešni so jih popolnem zbegali. Ko bo Pesnica zopet vso dolino poplavila, najlepšo seno in otavo pokvarila, oj, tedaj bo pa zopet samega jamranja in javkanja, da nihče Pesnice ne popravi!

(Gosp. Lapajne) ravnatelj meščanske šole v Krškem na Kranjskem izdal je vrlo lepo „Pisanko za slovensko lepopiše“. Namesto kakšnega „ofa“ ali „krokodila“, nemškega prusaškega generala, kakoršnih vidimo na nemških „Schönschreibheft-ih“, kaže zadnja stran prav snažen zemljevid Kranjske dežele. Narodni učitelji bodo vedeli, kaj jim je tukaj storiti!

(„Grajenske pesni“) izdal je g. Božidar Flegerič, spreten slovenski pisatelj v Vodrancih blizu Središča (Polstrau). Drobnó knjižico natisnila je družba sv. Mohorjeva v Celovci. Obsega 100 vrlo dobro zloženih, gladkih 4vrstnih kitic, ki po šegi dr. Preširna popevajo ljubezen do slovenske lepe domovine. Delce velja samo 20 kr. Dobi se tudi pri uredniku „Slov. Gosp.“ Časi so tako resni, da nam malokdo uže kakšno zapoje. Tem bolje so nas ove domoljubne pesmice razveselile!

(Na stoletni god) slavnega Jarneja Kopitarja opomnil je veleučeni gosp. Božidar Rajč v „Slov. Narodu“, naj bi se ga dne 23. avg. t. l. hvaležno spominjali. O slovenskem jeziku še do sedaj nebeden ni tako duhovito pisal, kakor učenjak veli-